

Ю. В. Загребнюк,

викладач

(Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗМІСТУ ОСВІТИ В ДЕРЖАВНИХ ШКОЛАХ США

Культурний простір будь-якої країни визначається складними процесами національного культурогенезу, випробовує вплив різних культурних запозичень, які можуть прискорити або сповільнити процеси розвитку загальнонаціональної культури та культури кожної окремої етнічної групи. Аналіз полікультурної освіти дозволяє створити оптимальний варіант навчальних програм та планів. Полікультурні та двомовні освітні системи США передбачають кардинальні зміни в змісті освіти. Однак в українській педагогіці тенденції формування змісту освіти не знайшли достатнього висвітлення.

Аналіз досліджень і публікацій. В американській педагогіці аспекти проблеми, присвячені питанню тенденцій розвитку змісту освіти в державних школах США, висвітлюються в публікаціях та посібниках таких американських учених, як К. Грант, К. Слітер, П. Фраєр, Дж. Камінс, К. Кортес, Дж. Бенкс, С. Ньюто та ін.

Мета статті. У своїй статті ми робимо спробу провести аналіз основних тенденцій розвитку змісту освіти в державних школах США.

Виклад основного матеріалу. Тенденція – це виявлена можливість розвитку. Тенденція – багатоваріантна: за певних умов можливість перетворюється в дійсність, виступає не тільки як процес, але й як результат процесу [1, с. 87]. Сучасні тенденції розвитку змісту освіти – напрями, обумовлені дією соціальних, культурних та наукових чинників, які властиві державним школам США за останні 30 років.

Однією з тенденцій формування змісту освіти є першочерговий розвиток базової освіти, яка припускає повернення до старих, перевірених століттями, принципів освіти (моральні, естетичні, духовні); розвиток у напрямі руху “Назад до основ” (“Back to Basics”), приділення уваги важливим вмінням та знанням, які складають загальну грамотність та інтелектуальний потенціал школяра. Головним завданням шкільного навчання залишається інтелектуальний розвиток школярів.

Базова освіта надає основи знань з академічних дисциплін у школі, які є необхідними в подальшій життєдіяльності, незалежно від професії чи роду занять. Як видно з навчального плану Amphitheater

Middle School в м. Таксон (штат Аризона), базовими предметами є математика, природничі науки, англійська мова, суспільствознавство [3, с. 64].

Наступною тенденцією формування змісту освіти є його реформування. З початку 80-х років в США реформування змісту освіти, зміна методів, підходів та напрямів її розвитку, переслідує основну мету – зменшити відсівання учнів, надати їм рівноправні можливості при отриманні освіти [2, с. 32].

Тенденція реформування змісту освіти проявляється на різних рівнях: федеральному (розробляються загальні концепції, підходи, стратегії, стандарти, напрямки розвитку); на рівні штату (враховується національний та етнічний склад населення, місцеві особливості, фінансові можливості); рівень школи (береться до уваги кваліфікація та досвід учителів, приналежність учнів до певної етнічної групи, рівень розумового розвитку учнів, побажання батьків щодо вибору іноземної мови та елективних предметів.

У реформі старшого етапу школи США можна виділити такі напрямки:

1. Оновлення змісту навчальних матеріалів і методів їх викладання.

2. Використання нових педагогічних технологій, які відповідають певним компонентам змісту навчальних дисциплін.

3. Велика гнучкість організації роботи в школі, здатність швидко реагувати на потреби різних етнічних груп, урахувати їх точку зору в формуванні змісту освіти.

4. Спрямованість освіти на підготовку учнів до майбутньої професійної діяльності, подальшому навчанні.

Причинами реформування змісту освіти є відставання середньої освіти США від Японії та інших розвинених країн; постійне збільшення обсягу наукових знань; прогрес у сфері інформаційних технологій; зміна національно-етнічного складу учнів.

У США реформи освіти проводились у напрямку модернізації змісту освіти. З 1981 року було введено обов'язкове навчання з п'яти основних напрямків: англійська мова та література (4 роки); математика (4 роки), природознавство (3 роки), соціальні науки (3 роки), комп'ютерна техніка (півроку). У 1985-1989 роках було проведено другий етап шкільної реформи, який характеризувався принципом елективності (диференціацією та індивідуалізацією навчання). Досвід реформування школи США показав, що найбільш важливим елементом у цьому процесі є узгодження освітньої дійсності з об'єктивними потребами суспільства та особистості. Введення стандартів у зміст шкільної освіти є однією з тенденцій його розвитку.

Диференціація змісту освіти є однією з основних тенденцій розвитку сучасної школи в США. Вона дає можливість учням не зупинятися, а йти вперед, удосконалюючи свої знання та вміння.

У школах США існує “батовська система”, де навчальний процес ділиться на дві частини. Перша частина – урочна робота з класом, друга – індивідуальні заняття з тими учнями, недостатній рівень знань яких потребує додаткової підготовки, або ж з тими, хто відрізняється від інших надзвичайними здібностями [5, с. 103].

Комп'ютеризація змісту освіти є також важливою тенденцією в американській школі. У 90-х роках відбувся прорив у сфері інформаційних технологій за допомогою світової комп'ютерної мережі Інтернет і локальних комп'ютерних мереж практично будь-яка інформація стала доступною всім, у тому числі й американським школярам. Нові модифікації комп'ютерів замінюють старі, шкільні лабораторії постійно поповнюються новими комп'ютерами, навчальними програмами.

Головною тенденцією формування змісту освіти в державних школах США є перехід від монокультурного до полікультурного змісту освіти, який базується не на одній окремо взятій культурі, а включає в себе елементи багатьох культур. Полікультурна грамотність – невід'ємна частина сучасного життя в США.

Альтернативою полікультурної освіти є монокультурна, яка відображає лише один бік реальності та підтримує домінуючу групу школярів. Монокультурна освіта – дійсність більшості шкіл у США. Педагоги при відборі навчального матеріалу зазвичай відображають домінуючу точку зору, обирають матеріал під впливом свого походження, освіти та досвіду. Монокультурна освіта є неповною та фрагментарною, так як багато відмінних точок зору залишаються не врахованими.

Монокультурна освіта бере за основу англосовітську, євро-американську, середньо-класову модель, у якій домінують культурні цінності більшості населення США.

Полікультурна освіта є найбільш відповідною для дітей “групи ризику”, які легко можуть отримати негативні результати на тестах і екзаменах. Загальнонаціональне дослідження, проведене Дж. Фраймаєром у 1989 році, показало, що 25-35% усіх учнів у США входять у цю групу. Але навіть ці дані вважаються штучно заниженими. Хоча приналежність до невідомої раси, етносу, класу та погане володіння англійською мовою можуть бути факторами ризику. Незважаючи на це, термін “група ризику” став застосовуватись в основному для характеристики вихідців із етнічних меншин. Більш вдалим формулюванням є термін “маргінальні” учні, який використовували Р. Сінклер та У. Гуорі [2; 3]. Цей термін означає, що причини поганої успішності не зумовлені

етнічною приналежністю школярів, а залежить від їх оточення в школі. Змінивши шкільне оточення, можна зменшити фактор ризику, а учні з “маргінальної” групи перейдуть в основну.

У небагатьох школах є вчитель, який дає уроки в різних класах у рамках полікультурної програми. Незважаючи на те, що цей підхід можна втілити в життя в полікультурному розділі стандартного навчального плану, він є неприйнятним, так як у процесі його реалізації полікультурна філософія може не відповідати реальній ситуації в класі. У межах цього підходу полікультурний матеріал може входити в протиріччя з іншим навчальним матеріалом, що призводить до збільшення розриву між звичайними та полікультурними програмами. У такій ситуації вчителі не зацікавлені розвивати альтернативні програми в рамках полікультурної освіти, які дають знання “екзотичного” характеру, тоді як реальна, на їхню думку, робота відходить на задній план.

Таким чином, полікультурна освіта є філософією, свого роду світоглядом, а не просто програмою для певного класу. Це підхід, який зможе значно покращити успішність, взаємовідносини в школі, шляхом освітньої реформи.

Полікультурна освіта дозволяє стверджувати соціальну справедливість. Її розвиток означає розширення кругозору учнів, застосування отриманих знань на практиці з метою досягнення соціальної справедливості. Цей аспект є актуальним для початкового та середнього рівня навчання, коли діти вже розуміють, що справедливо, а що ні.

Полікультурна освіта – перш за все динамічний та постійний процес, так як немає меж пізнанню. Вона спрямована на навчальне оточення, методи засвоєння знань, мову та інші культурні відмінності, необхідні для хорошої успішності учнів. Однак часто концепція відходить на другий план, оскільки зміст полікультурної освіти не приносить швидких результатів.

Учитель у рамках полікультурної освіти змінює стару освітню концепцію, показує вплив культури на навчання, модернізує стратегії інструктування та навчального плану, які сприяють оптимізації процесу навчання. Тут також велике значення мають погляди, пріоритети, цінності та досвід учителя. На перший план висувається культурологічна спрямованість підготовки вчителів, головне місце в якій займають дисципліни, пов'язані з культурою та загальною освітою, оскільки вчитель може оволодіти всіма формами засвоєння знань, що належать до його власних і до інших культурних традицій. Полікультурна освіта спонукає до критичного мислення, змушує учнів ставити більше питань, шукати власні відповіді.

Полікультурний підхід не оперує принципом заміни однієї

“правди” на іншу, проте відображає багатоаспектні точки зору, які допомагають повніше усвідомити реальність. Учителям необхідно переглянути зміст підручників, трактування історичних подій. Це стане більш значущим за умов замовлення нових книг на наступний навчальний рік, складання спільними зусиллями свого підручника на базі полікультурного матеріалу з використанням нових підходів.

Якщо одна етнічна група не здатна вийти за межі свого культурного досвіду шляхом самокритики, вона не зможе правильно реагувати на критику з боку інших груп. Без конструктивної критики виникає небезпека того, що полікультурна освіта може бути використана для сприйняття дійсності як незмінної реальності.

Такі характеристики полікультурної освіти висвітлюють американську школу, її реформи та дають відповіді на багато проблемних питань, вирішення яких дає можливість покращити успішність. При розумному використанні полікультурної освіти можна трансформувати традиційне навчання учнів у те, яке відповідало б їхнім інтересам. Вона змушує школярів критично мислити, що багато в чому визначить їх подальше життя.

Важливою тенденцією формування змісту освіти в державних школах США є подальший розвиток двомовності, яка опирається на знання рідної мови при вивченні англійської.

Досить поширеною моделлю двомовної освіти в США є перехідна. У процесі вивчення англійської мови учні отримують завдання своєю рідною мовою. Якщо рівень їхніх знань дозволяє навчатись за мономовною (англомовною) програмою, тоді відбувається перехід на новий рівень навчання. Головна мета перехідної програми – навчити школярів англійської мови якомога швидше для того, щоб продовжувати їхнє навчання в мономовних англійських класах. Перехідна модель двомовної освіти має приховану мету – припинення використання рідної мови учнями, які погано розмовляють англійською.

Другим підходом у викладанні англійської мови є підтримуюче двомовне навчання. Так як і в перехідному, учні отримують знання рідною мовою при вивченні англійської. Відмінність полягає в тому, що ще не встановлено ліміт часу для використання цієї програми. Учні, які краще знають рідну мову, краще навчаються, ніж ті, мова яких ігнорувалася та замінювалася на англійську [3; 4]. Мета цього підходу – навчити дітей спілкуватися двома мовами.

Нещодавно з'явився термін “розвивальне двомовне навчання”, який замінив підтримуюче двомовне навчання, що з точки зору його опонентів стало асоціюватися з сепаратизмом. Противники двомовного навчання навіть кажуть про загрозу експансії інших мов, зокрема, іспанської, яка зможе повністю витіснити англійську мову на півдні США.

Двостороннє двомовне навчання – програмна модель для расової інтеграції школярів, для яких англійська є як першою, так і другою мовою. Метою цього підходу є розвиток білінгвізму в учнів, тому всі школярі засвоюють навчальний матеріал рідною мовою, в той час як іноземну мову вони вивчають як другу.

У всіх двомовних програмах можна виділити такі загальні риси:

- учителі, володіючи двома мовами, розуміють відповіді дітей на їхній рідній мові;
- інформація подається різними способами (шляхом повторення, використання контексту та жестів) з метою її кращого засвоєння;
- на середньому рівні приділяється увага розвитку грамотності з англійської мови.

Висновки. Аналіз тенденцій реформування освіти в американських школах дозволяє зробити ряд висновків:

- реформування змісту освіти в школах Сполучених Штатів Америки передбачає введення полікультурних матеріалів;
- диференціація змісту освіти в школах США властива всім компонентам навчального плану та програм;
- національна спрямованість змісту освіти в США охоплює всі навчальні предмети;
- проводиться гуманізація змісту освіти в школах США;
- стандарти в змісті освіти США – новий феномен (з'явився в 90-х роках), який проходить період апробації;
- комп'ютеризація змісту освіти в Сполучених Штатах Америки базується на використанні нових інформаційних технологій, а саме, на використанні сучасних комп'ютерів і комп'ютерних мереж.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Проведене дослідження не розкриває всю багатогранність проблеми. Тому предметом подальшого вивчення могли б стати соціальні, політичні, моральні та інші аспекти полікультурної освіти в державних та приватних школах США. Особливої уваги заслуговує культурологічний аспект змісту освіти, який набагато ширший за національно-етнічний.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ваховський Л. Ц. Філософсько-педагогічні основи відбору змісту освіти / Л. Ц. Ваховський // Збірник статей науково-методичної конференції (Педагогічні науки). –1998. – № 1. – С. 87–92.
2. Віхрова В. І. До проблеми багатокulturності й плюралізму в сучасних європейських концепціях освіти / В. І. Віхрова // Науково-методичний збірник (Проблеми освіти). – К., 1995. – № 1. – С. 32–39.
3. Волков К. В. Сучасні методологічні розробки в педагогіці

США / К. В. Волков // Знання. – М., 1977. – С. 64.

4. Воробйов Г. Г. Чи легко вчитись в американській школі? / Г. Г. Воробйов // Учительська газета. – 1993. – № 10. – С. 12–13.

5. Вульфсон Б. Л. Західноєвропейський освітній простір ХХІ століття : прогностичні моделі / Б. Л. Вульфсон // Педагогіка. –1994. – № 2. – С. 103–112.